

เทคนิค วิธีการ และแนวทางอนุรักษ์ทรงผมชกอีโบาย: กรณีศึกษา
จังหวัดภูเก็ต

Techniques, methods and guidelines to preserve
“Chak Iboy” traditional hair style: A case study of
Phuket Province

วิกรม กรุงแก้ว¹

Wikrom Krungkaeo

Abstract

The purpose of this study was to explore techniques of making the “Chak Iboy traditional hairstyle in Phuket Province. Data of this qualitative research or documentary study were collected through in-depth interviews and observations on 11 people consisting of one expert, four local knowledgeable persons, and six Phuket residents before being analyzed with descriptive statistics.

The results revealed that Chak Iboy hairstyle could roughly be divided into two phases: the past and the present. Techniques of making Chak Iboy were found as follows. 1) Hair voluming--In the past, hair was not volumized while nowadays hair is volumized to make it easy for

¹อาจารย์ สาขาวิชาศิลปการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer, Department Performing Arts Management of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

styling. In the past, a fine tooth comb with a tapering curved handle, oil made from tree barks, threads, and black bobby pins were used but now a fine tooth comb is used to volumize hair, and hair gel, hair spray and rubber bands are used. 2) Putting up a top hair bun—In the past, a top hair bun was made then pressed down with hand and tied with thread, to make it into a donut shape. The hair left in the back was tied together in one piece, and the middle part was pulled hanging down, while the rest of it is made into snail shapes. Nowadays, all the hair on the head is volumized, then hair in the front, the sides, and the back is tied on the top of the head, hair in the back is pulled down and made to look like a duck tail, and the rest of the hair is made into snail shapes. 3) Guidelines to preserve Chak Iboy traditional hairstyle are that hairdressers and interested people should be trained, and cultural awareness of local traditions should be raised among the younger generations.

Keywords: Techniques, methods, guidelines for preservation, Chak Iboy hairstyle

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ และแนวทางการอนุรักษ์ทรงผมชักอีโบยในจังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร วิชาการ สัมภาษณ์ และสังเกต ผู้เชี่ยวชาญการเกล้าผมชักอีโบย 1 คน ผู้รู้ 4 คน และประชากรในจังหวัดภูเก็ต 6 คน นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) เทคนิคการเกล้าผมทรงชักอ็โบายมี 2 ระยะเวลา คือ สมัยอดีต และปัจจุบัน สมัยอดีตไม่มีการขยายเส้นผม ส่วนปัจจุบันจะต้องขยายเส้นผมให้ฟูขึ้นเพื่อง่ายต่อการจัดทรง สำหรับเทคนิคการใช้วัสดุ และอุปกรณ์ สมัยอดีตใช้หวีปลายอนซี่ดัด นิยมนำมาจากเปลือกไม้เป็นน้ำมันใส่ผม และผูกผมด้วยเชือก ส่วนสมัยปัจจุบันนิยมใช้หวีซี่เล็กขยายเส้นผม ใช้เยล สเปรย์ และหนังยางแทนการใช้วัตถุดิบแบบโบราณ 2) วิธีการเกล้าผมสมัยอดีตจะรวบผมขึ้นกลางศีรษะ ใช้มือกดผมลงเพื่อให้โป่งพองทั้งด้านหน้า และด้านข้าง มัดไว้ด้วยเชือก ตามด้วยการรวบผมส่วนหลังขึ้นผูกเป็นข้อเดียวกัน ใช้นิ้วดึงผมส่วนหนึ่งบริเวณท้ายทอยออกให้แหลม และม้วนผมที่เหลือเป็นก้นหอยโข่ง สมัยปัจจุบันต้องขยายเส้นผมทั้งศีรษะ จากนั้นเก็บผมส่วนหน้า ส่วนข้าง และส่วนหลังไว้กลางศีรษะ ดึงผมส่วนหนึ่งด้านหลังออกให้แหลมคล้ายหางเป็ด เก็บผมส่วนที่เหลือเหนือศีรษะให้เป็นรูปก้นหอยโข่ง 3) การอนุรักษ์คือการจัดอบรมช่างผมให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตลอดจนการนำไปถ่ายทอดให้ผู้สนใจในเชิงวิชาการ และปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่อย่างยาวนาน

คำสำคัญ: เทคนิค วิธีการ แนวทางอนุรักษ์ ทรงผมชักอ็โบาย

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการดำรงชีวิตอย่างหลากหลาย พัฒนารูปแบบไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ มีการได้รับอิทธิพลตะวันตกเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมถึงวัฒนธรรมในทุกด้าน ดังนั้นทุกสังคมจึงต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นกรอบแนวคิดให้ประชากรในทุกสังคมมีระเบียบแบบแผน มีการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับบริบทของสภาพสังคมเป็นตัวกำกับให้การดำเนินวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละ

ภูมิภาค และชุมชนมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังที่ Wannasiri (2007, p. 107) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่คนสร้างขึ้นจากความคิดของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน หากผู้คนส่วนใหญ่คิดในสิ่งเดียวกัน หรือยอมรับพฤติกรรมในแบบเดียวกัน พฤติกรรมนั้นก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม

แนวคิดข้างต้นนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Tinnakun (2001, pp. 69-70) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือรูปแบบของความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบทบาท ระเบียบ แบบแผน ค่านิยมและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากแรงกดดันทางวัฒนธรรม ความเจริญด้านเทคโนโลยี การจัดลำดับชั้นทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เช่นการรับเอาแบบอย่างความเป็นอยู่ในเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย เป็นต้น Phonsri (1992, pp. 100-101) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับเลือกปฏิบัติของคนในสังคม หรือเพ่งเล็งค่านิยมในทางเศรษฐกิจมากกว่า เพราะเมื่อใดก็ตามที่ความคิดของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

ทั้งนี้วัฒนธรรมที่แท้จริงนั้นเป็นการเลือกปฏิบัติของคนในสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอก มีสาเหตุมาจากการค้นพบหรือการประดิษฐ์ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นสองอย่าง คือการประดิษฐ์ทางด้านเทคโนโลยี (technological invention) อันได้แก่ การคิดประดิษฐ์พวกเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และการประดิษฐ์ทางสังคม (social invention) อันได้แก่ การคิดสร้างกฎหมาย กฎระเบียบ หรือธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งศาสนาใหม่ๆ ขึ้นมา ดังนั้น วัฒนธรรมของทรงผมชกิโอบายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสตรีลูกครึ่งผสมหรือที่เรียกว่า “บาบ่า” ในสมัยอดีตของจังหวัดทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของไทยก็มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่แต่้วยเยาว์ โดยสตรีจะต้องไว้ผมยาวเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเข้าสู่พิธีวิวาห์ในวัยสาว เมื่อพิจารณาธรรมเนียมการปฏิบัติแล้วผมชกิโอบายจะ

แสดงออกถึงความเป็นบาปำเต็มรูปแบบก็ต่อเมื่ออย่างเข้าสู่พิธีวิวาห์ ทั้งนี้ผมชักอโบายจึงเปรียบเสมือนเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิตของสตรีบาปในชีวิตประจำวัน เช่นการการจ่ายตลาด การออกงานสังคม งานบุญประเพณี หรือแม้กระทั่งอยู่ประจำบ้านก็ยังคงแสดงตนว่าเป็นสตรีบาปด้วยการเกล้าผมชักอโบายไว้อย่างหลวมๆ ด้วยตนเอง

อนึ่ง มีทัศนคติของนักวิชาการที่กล่าวอย่างสอดคล้องกันถึงปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงว่าวัฒนธรรมมีการพัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่องเกิดจากสภาพเศรษฐกิจ และการรับเอาวัฒนธรรมที่แพร่กระจายจากการล่าอาณานิคมของอารยประเทศ ปัจจัยนี้ก็ส่งผลให้วัฒนธรรมของทรงผมชักอ็อบยที่เป็นเอกลักษณ์ของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตเกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปตามความทันสมัย สตรีบาบ่าหันมาไว้ผมดัดสั้นแบบสากลนิยมเพื่อให้สะดวกและเรียบง่ายต่อความรวดเร็วในสภาพสังคม แต่จะนิยมเกล้าผมชักอ็อบยในงานพิธีการสำคัญตามประเพณีเท่านั้น

เมื่อย้อนมาพิจารณาสภาพทางภูมิศาสตร์แหลมไทยมลายู พบว่ามีทะเลล้อมรอบสามด้าน ภูมิอากาศดี ลมมรสุมพัดผ่านตลอดปี ทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ พร่างพร้อยไปด้วยแร่ธาตุ เนื่องจากมีฝนตกชุกตลอดทั้งปี เรียกว่า “ฝนแปดแดดสี่” ภาคใต้ของไทยมีความสวยงามในด้านทัศนียภาพของภูเขา ชายหาด เกาะแก่ง มีชายฝั่งทะเลตะวันตกอันเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่ และที่ตั้งจุดยุทธศาสตร์ของเมืองท่าสำคัญในการเดินเรือนานาชาติเชื่อมต่อระหว่างชาติตะวันตก เช่น อินเดีย ลังกา เบอร์มา เอเชีย อาหรับ ยุโรป รวมทั้งการติดต่อกับตะวันออก ได้แก่ จาม จีน เขมร ญี่ปุ่น อีกทั้งเป็นจุดแวะพัก จุดผลิตเปลี่ยนเรือ (Chumphengphan, 2012, pp. 16-17)

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ภาคใต้เป็นภูมิภาคที่มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย มีการรวมกลุ่มทุกเชื้อชาติ ศาสนา ผสมผสานหลายชาติพันธุ์ เพราะมีการเดินทางในด้านการค้าร่วมกับต่างภาษาต่างวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกที่มี 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระนอง ตรัง สตูล พังงา กระบี่ และภูเก็ต มีรูปแบบ

การดำรงชีวิตตามบริบทของสังคมในแต่ละท้องถิ่น มีการผสมผสานศาสนา ภาษาพูด อาหารขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม และการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะ เราสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ คือชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยพุทธ นี่ก่อให้เกิดความหลากหลายด้านวัฒนธรรม

อนึ่ง เมื่อชาวจีนเข้าสู่ภูเก็ตได้นำวัฒนธรรม และประเพณีของตนที่ติดตัวมาจากเมืองจีนแผ่นดินใหญ่มาปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียมอย่างที่ตนนิยมปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ ในประเทศจีน สังคมของชาวจีนสืบทอดกันมาในสมัยอดีต ตามทัศนคติของชาวไทยถือว่า ชาวจีนเป็นผู้มีความอดทน ขยัน มุ่งมานะ จนก่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย โดยเริ่มต้นจากการเป็น กุหลีเหมือง ประหยัดดอดอมพัฒนารากฐานของตนเองจนกลายเป็นเจ้าของเหมือง และพ่อ แม่ของคู่สมรสยอมรับ เพราะเล็งเห็นความความก้าวหน้าของลูกหลาน จึงยกลูกสาวให้เป็น ภรรยา เกิดเป็นการผสมผสานระหว่างบุตร เรียกว่า “ลูกผสม” เมื่อมีบุตรชายจะเรียกว่า บาบ่า (Baba) หากมีบุตรสาวเรียกว่า ยอนหย่า (Nyonya)

สมัยอดีตสตรีพื้นถิ่นมีบทบาทในสังคมของภูเก็ตเป็นอย่างมากด้วยการช่วย สามีพัฒนาสังคม ดูแลธุรกิจเหมือง ตลอดจนเศรษฐกิจของครอบครัว สตรีมีความ เกี่ยวข้องกับฐานะทางสังคมสังเกตได้จากการสวมใส่เครื่องประดับทองคำ และนิยม เกล้าผมซึกอโบายอย่างเต็มรูปแบบเป็นประจำทุกวันโดยการใช้น้ำมันทองคำปัดผมไว้ซึ่ง แสดงออกถึงฐานะความร่ำรวย และความเป็นสตรีลูกผสม เราเรียกสตรีตามแบบอย่างนี้ ว่า “นายหัวหญิง”

มีการสันนิษฐานว่าทรงผมซึกอโบายมีการผสมผสานระหว่าง 3 ศาสนาคือ ไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิมเข้าไว้ด้วยกัน ต่อมาในภายหลังรูปแบบการแต่งกายได้ มีการปรับเปลี่ยน จึงลดขั้นตอนในการเกล้าผมซึกอโบายขึ้นอย่างเรียบง่าย และนิยม ปฏิบัติเมื่อเข้าสู่พิธีวิวาห์ หรืองานสังคมพิธีการสำคัญในปัจจุบันเพียงเท่านั้น ดังที่ Phongwat (2008, p. 16) กล่าวว่าผมซึกอโบายนิยมปฏิบัติในพิธีแต่งงาน มีลักษณะ เกล้าทรงสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านข้างทั้งสองดึงให้โป่งออกคล้ายรังนกนางแอ่น

(เอียนโอ) หรือเรียกว่า อีเปง ด้านบนมีการดิงผมเป็นรูปหอยโข่ง สิ่งสำคัญคือผมด้านหลังมีลักษณะแหลมทู่คล้ายหางเป็ด

ในทิศทางที่กลับกัน สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม โดยการนำเอานวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำรงชีวิต ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังที่ Satsagnuan (2001, pp. 26-27) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในครอบครัว เครือญาติ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ การแพทย์ การสาธารณสุข ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ มีการแพร่กระจายจากการติดต่อทางวัฒนธรรม ภาวะความทันสมัย และนวัตกรรม ทั้งนี้ Samakkan (2006, pp. 53-54) กล่าวว่า วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ 2 วิธี คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในวัฒนธรรม ซึ่งตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การประดิษฐ์คิดค้น (inventions) สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ หรือการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งกฎหมายของสังคม ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก เกิดจากการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น (culture contact) เป็นการลอกเลียนแบบแผนมาใช้ ในทางมานุษยวิทยาเรียกว่า “การขอยืมทางวัฒนธรรม” คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สิ่งนี้เองที่ส่งผลกระทบให้รูปแบบการเกล้าผมทรงชักอ้อโบยที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณพัฒนาไปตามยุคสมัย และผิดเพี้ยนไปจากรูปแบบดั้งเดิม

สภาพปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ และสนใจที่จะศึกษาเรื่องเทคนิค วิธีการ และแนวทางในการอนุรักษ์ผมทรงชักอ้อโบยที่ถูกต้องตามแบบแผนของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เพื่อต้องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้ดำรงไว้ในสังคม รวมทั้งเป็นการรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และถือเป็นการส่งเสริมภูมิ

ปัญหาการเกล้าผมทรงชักอ็อบยให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ และกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เปอรานากันในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทคนิคการเกล้าผมทรงชักอ็อบยในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาวิธีการเกล้าผมทรงชักอ็อบยในจังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทรงผมชักอ็อบยในจังหวัดภูเก็ต

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชักอ็อบย หมายถึง ลักษณะทรงผมที่มีรูปแบบการเกล้าผมไว้เหนือศีรษะ ด้านหน้าเรียบตึงเพียงเล็กน้อย ด้านข้างทั้งสองข้างเกล้าขึ้นให้เป็นปึก ด้านหลังหุ่ยแหลม รวมทั้งการเกล้ามวยไว้เหนือศีรษะในลักษณะก้นหอยโ่งที่นิยมปฏิบัติสำหรับสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนชาติพันธุ์เปอรานากัน

อีเปง หมายถึง ลักษณะการเกล้าผมด้านข้างออกเป็นปึก คล้ายกับรังนกนางแอ่น กวนไต้ เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน แปลว่า มีดสับหมู ในที่นี้คือวิธีการเกล้าผมชักอ็อบยในส่วนด้านหลังให้แหลมหุ่ยขึ้นเหนือศีรษะ โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับมีดสับหมู

กาโตฮั่ว หมายถึง เปลือกไม้ชนิดหนึ่ง นำไปต้มเพื่อให้เกิดเมือก แล้วนำมาปาดบนเส้นผม ในสมัยโบราณใช้แทนน้ำมันใส่ผม

วิธีการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ และแนวทางอนุรักษ์ทรงผมชักอ็อบยในจังหวัดภูเก็ต นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ และประชากรในจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งการศึกษาจาก

ภาพถ่ายในสมัยอดีตมาวิเคราะห์ มีการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของทรงผม และการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ทรงผมชกฮิโบายเกิดการเปลี่ยนแปลง

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง และสมบูรณ์ พร้อมทั้งคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล 2 วิธีการ ดังนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านเวลา (time triangulation) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร หรือตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในภาคสนาม แล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเวลาเพื่อตรวจสอบว่าในเวลาที่แตกต่างกัน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีความเหมือนหรือแตกต่าง เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธี (methodological triangulation) ใช้เทคนิควิธีการหลายวิธีในเรื่องเดียวกัน ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม หาข้อมูลที่ได้จากเทคนิค และวิธีการต่างๆ หากมีข้อขัดแย้งหรือแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลซ้ำอีกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน จนกระทั่งตรวจสอบแล้วว่า ข้อมูลในการศึกษาวิจัยมีความเชื่อถือได้จึงจะนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

ข้อมูลในขั้นต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และแยกหมวดหมู่ไว้ คือ ประวัติความเป็นมาของทรงผมไทย และความเป็นมาทรงผมชกฮิโบาย ตลอดจนภาพถ่ายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในการเกล้าผมทรงชกฮิโบายในสมัยอดีต ส่วนของข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และสังเกตจริงเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการเกล้าผมทรงชกฮิโบายในจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งการบันทึกภาพบันทึกเสียง เพื่อนำมาถอดความในการนำไปสรุปผลการศึกษาวิจัย ส่วนข้อมูลด้านแนว

ทางการอนุรักษ์จะลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสืบสาน และอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาวภูเก็ตต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาลงพื้นที่จริง โดยศึกษา ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นของการเกล้าผมทรงชักอ็อบย รวมทั้งเทคนิคและวิธีการพิเศษ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลหลักในการนำไปวิเคราะห์ขั้นตอนของวิธีการ และเทคนิคตาม วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากภาคสนามยังได้มาจากการสังเกต สัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมโดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านทรงผมชักอ็อบย คือนาย ชนิด หวังเกียรติ เจ้าของร้านเสริมสวยชนิดที่ตั้งอยู่ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ยังคงเหลือเพียงบุคคลเดียว ส่วนข้อมูลด้านแนวทางการอนุรักษ์คือข้อมูล สุดท้ายที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีความเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปในจังหวัดภูเก็ต จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยผลการ วิเคราะห์จะแสดงในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเทคนิค วิธีการ และแนวทางการอนุรักษ์การเกล้าผมทรงชักอ็อบย ในจังหวัดภูเก็ต สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. เทคนิคสมัยอดีต

1.1 เทคนิคสำหรับการเกล้าผม

เทคนิคการเกล้าผมทรงชักอ็อบย ถือได้ว่าเป็นการสืบทอดวัฒนธรรม จากรุ่นสู่รุ่น เทคนิคพิเศษไม่ค่อยจะมีมากเหมือนกับการเกล้าผมทรงอื่นๆ เนื่องจากทรง ชักอ็อบยเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบ่าบ่า เพียงแต่ผู้ที่จะต้องเตรียมตัวเป็นเจ้าสาว หรือนายหัวหึง รวมทั้งสตรีไทยเชื้อสายจีนในสมัยอดีตจะไว้ผมยาวจนถึงกลางหลัง หรือยาว กว่านั้น เพื่อให้ง่ายต่อการเกล้า และมวยกันหอยโข่งไว้กลางศีรษะ (Neeranartwarodom, personal interview, May 10, 2015)

1.2 เทคนิคสำหรับการใช้วัสดุ และอุปกรณ์

การเกล้าผมทรงชักอ็อบยในสมัยอดีตจะต้องใช้เวลาแรมคืนเพื่อให้เส้นผมเรียบ และสวยงามเหมาะสำหรับการเป็นเจ้าสาวในวันรุ่งขึ้น มีเพียงวัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1.2.1 หวีปลายงอน มีลักษณะเป็นหวีซี่ชิดปลายหวีโค้งเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว

1.2.2 หวีซี่เล็กสองด้าน “หวีเสนียด” ใช้สำหรับการเกล้าเส้นผมให้เรียงเส้น

1.2.3 กาโต้ฮั่ว คือเมื่อก หรือยางที่เกิดจากการนำเปลือกไม้ไปต้มให้เดือด เพื่อให้เกิดเมื่อกเหนียวขึ้น นำมาปาดผมแทนการใช้น้ำมันใส่ผมในปัจจุบัน

1.2.4 เชือก หรือเส้นด้าย ใช้สำหรับผูกเส้นผม

1.2.5 กีบดำปากแบน (Wangkiat, personal interview, May 3, 2015)

2. เทคนิคสมัยปัจจุบัน

2.1 เทคนิคสำหรับการเกล้าผม

การเกล้าผมทรงชักอ็อบยในสมัยปัจจุบันจะต้องใช้เทคนิคการขยายเส้นผมทั้งหมดบนศีรษะ เพื่อให้เส้นผมฟูขึ้น และง่ายต่อการจัดทรง รวมทั้งจะไม่มีการแบ่งช่วงผม

2.2 เทคนิคสำหรับการใช้วัสดุ และอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการเกล้าผมชักอ็อบยสมัยปัจจุบัน ประกอบด้วย

2.2.1 หวีหาง หรือหวีปลายแหลม แทนการใช้หวีปลายงอนในสมัยอดีต และมีไว้สำหรับการขยายเส้นผมให้ฟูเพื่อง่ายต่อการเกล้าผม

2.2.2 หวีเกล้า เป็นหวีขนาดใหญ่ลักษณะคล้ายแปรงมีไว้สำหรับการรวมเส้นผมเพื่อให้เกิดความละเอียดและสวยงามมากยิ่งขึ้น

2.2.3 เยลแต่งผม แทนการใช้ยางจากเปลือกไม้ หรือ “กาโต้ฮั่ว”

2.2.4 สเปรย์ชนิดน้ำ เพื่อให้เส้นผมแข็งแรงทนทาน ไม่หลุดร่วงได้ง่าย

2.2.5 หนังสือ ใช้แทนเส้นเชือกในสมัยอดีต

2.2.6 กีบดำ หรือกีบปุม ใช้สำหรับยึดเส้นผม

3. วิธีการเกล้าผมสมัยอดีต

Phongwat (2008, p. 16) กล่าวว่า การเกล้าผมทรงชักอ็อบจะนิยมทำในวันเข้าพิธีแต่งงานสำหรับเจ้าสาว เป็นทรงผมที่เกล้าทรงสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านหลังโป่งออก ด้านข้าง 2 ข้างดึงให้โป่งออก เรียกว่า อีเปง บนมวยดึงเป็นรูปหอยโข่ง ปักด้วยดอกไม้ไหวทำด้วยทองคำ หรือลวดดอกไม้ไหว ผมสูงจะต้องทำให้แข็งแรงด้วยกาโต้หั่ว มีรูปแบบคล้ายเกลในปัจจุบัน กาโต้หั่วทำจากยางไม้ชนิดหนึ่ง นำมาต้มจนได้อย่างไม้ ยางไม้จะจับให้ผมแข็งตัวและคงสภาพอยู่นาน

Phoomphoothawon (2010, p. 68) กล่าวว่า การเกล้ามวยชักอ็อบ หรือเกล้ามวยสูง เป็นที่นิยมกับชุดครุย การเกล้าผมแบบนี้หาช่างที่มีความสามารถแบบเดิมน้อยมาก มีการใช้เมื่อก่อนจากต้นไม้นี้เรียกว่า “กาโต้หั่ว” นำมาฝนกับน้ำ เพื่อให้เกิดเมือกเหนียว แทนการใช้สเปรย์ หรือเกลในปัจจุบัน ลักษณะของผมชักอ็อบ ด้านหน้าจะหวีเรียบตึง ด้านข้างทั้งสองข้างดึงออกให้โป่งออกคล้ายแแก้วปลาช่อน เรียกว่าอีเปง ด้านหลังโป่งออกคล้ายตัวหอยโข่งเรียกว่าอ็อบย ตรงกลางเป็นมวยบนศีรษะ ประดับด้วยพวงดอกไม้รอบมวยป็นปักผม หากเป็นเจ้าสาวจะครอบมวยด้วยดอกไม้ไหวสีทอง

ภาพประกอบ 1 นางช้อยอัว (ซ้าย) และนางช้อยปี่ (ขวา) ในลักษณะการเกล้าผม
ทรงชักอ็อบสมัยโบราณ

ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558 ภาพจากร้านเสริมสวยชนิด เลขที่ 16
ถนนกระปี่ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

วิธีการเกล้าผมแตกต่างจากปัจจุบัน โดยการรวบผมขึ้นเหนือศีรษะจะมัดด้วยเชือกให้สูงพอประมาณ จากนั้นกดผมลงตรงกลางศีรษะพอดี จะทำให้ผมส่วนข้างและส่วนหลังพองออก ในกรณีผมส่วนหลังไม่พวยแหลมจะต้องใช้นิ้วมือดึงผมส่วนหนึ่งออกคล้ายมีดลับหมู (กวนได้) ส่วนด้านข้างทั้งสองข้างมีลักษณะคล้ายรังนก (เอียนโอ) กลางศีรษะนับจากไรผมหนึ่งฝ่ามือเจ้าสาวจะหมวดไว้เป็นกันหอยโข่ง (Neeranartwarodom, personal interview, May 10, 2015) นี้ได้รับการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าจาก ไปสัวเอก ลิมสกุล (ถึงแก่กรรม) ช่างแต่งผมชกฮิโบายในสมัยอดีต

ลักษณะของผมทรงชกฮิโบายด้านหลัง เรียกว่า “ฮิโบาย” มีลักษณะคล้ายกับหางเป็ด จะไม่เกล้าให้ศีรษะพวยเหมือนการแสดงฟ้อน ด้านข้างตีปีกออกคล้ายกับรังนกนางแอ่น เรียกว่า “ฮิเปง” มีลักษณะโป่งพองออกเพียงเล็กน้อย ส่วนผมด้านหน้าเกล้าไปด้านหลังไม่เรียบตึงจนเกินไป เพื่อให้เกิดความสมดุลกับดอกไม้ไหว แต่เดิมหากสตรีที่เป็นเจ้าสาวมีไรผมตกลงมาบริเวณหน้าผาก จะใช้ใบมีดโกนกันเส้นผมออกให้รูปหน้าโค้งเหมือนลักษณะปากขาม การเกล้าผมทรงชกฮิโบายในสมัยอดีตจึงสามารถอธิบายขั้นตอนได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นที่ 1 รวบเส้นผมด้านหน้าขึ้นกลางศีรษะ มัดไว้ด้วยเชือก ใช้มือกดลงตรงกลางศีรษะให้เส้นผมด้านหน้าโป่งพองเพียงเล็กน้อย

3.2 ขั้นที่ 2 รวบเส้นผมด้านข้างทั้งสองข้างให้อยู่กลางศีรษะอย่างหลวมๆ มัดไว้ด้วยเชือก ใช้นิ้วมือกดผมลงกลางศีรษะเพื่อให้ผมด้านข้างทั้งสองโป่งออก

3.3 ขั้นที่ 3 เล่าฮิโบาย คือการรวบผมส่วนหลังทั้งหมดขึ้นกลางศีรษะอย่างพอดี จากนั้นนำเส้นผมที่มัดไว้ด้วยเส้นด้ายในส่วนด้านหน้า และด้านข้างรวมไว้เป็นข้อเดียวกัน พร้อมทั้งใช้นิ้วดึงเส้นผมส่วนหนึ่งบริเวณเหนือท้ายทอยให้พวยมีลักษณะแหลมคล้ายหางเป็ด จากนั้นใช้เมือกของเปลือกไม้ปาดบนเส้นผมเพื่อให้เกิดความเงางาม

3.4 ขั้นที่ 4 มวยกันหอยโข่ง คือการนำเส้นผมส่วนที่เหลือในขั้นตอนที่ 3 พันเส้นผมส่วนที่เหลือกับปลายนิ้วทั้งหมดให้เป็นวงกลม ดึงเส้นผมส่วนด้านในออกให้มีลักษณะเป็นกันแหลมเหมือนกันหอยโข่ง และใช้ปืนปักผมปักไว้เพื่อไม่ให้หลุดร่วง

4. วิธีการเกล้าผมสมัยปัจจุบัน

วิธีการเกล้าผมทรงชักอ็อบยในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ฉีดสเปรย์ชนิดน้ำให้ทั่วศีรษะ ขยายเส้นผมด้วยหวีปลายแหลมโดยเริ่มจากด้านหน้า ด้านข้างทั้งสองข้าง ตลอดจนบริเวณท้ายทอย

ภาพประกอบ 2 การขยายเส้นผมส่วนด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง

ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

4.2 เก็บผมส่วนด้านหน้า โดยรวบผมส่วนหน้าให้โป่งออกเพียงเล็กน้อย ซึ่งระยะผมส่วนด้านหน้าจะต้องให้อยู่ระดับหางคิ้วทั้งสองข้าง ยึดด้วยกิ๊บดำเพื่อไม่ให้เส้นผมหลุดร่วง

ภาพประกอบ 3 การเก็บผมส่วนด้านหน้า
ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

4.3 เก็บผมด้านซ้ายและด้านขวาทั้งสองข้าง โดยแบ่งช่วงของเส้นผม ตั้งแต่ด้านหน้าถึงหลังใบหู เก็บเส้นผมขึ้นมาเป็นปึกมีลักษณะคล้ายรังนกนางแอ่นคว่ำ ซึ่งเรียกว่า “อี่เปง” ยึดเส้นผมด้วยก๊ีบดำ สิ่งสำคัญจะต้องเกล้าอี่เปงทั้งสองข้างให้มีขนาดเท่ากันและโป่งออกพอประมาณ

ภาพประกอบ 4 การเก็บผมส่วนด้านซ้ายและด้านขวา
ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

4.4 เกล้าเส้นผมส่วนด้านหลัง โดยรวบเส้นผมขึ้นจากท้ายทอยให้อยู่
กลางศีรษะ มัดด้วยหนังยางและใช้มือบีบ หรือดึงเส้นผมส่วนหนึ่งบริเวณท้ายทอยให้
พอง และแหลมออกเพียงเล็กน้อย คล้ายหางเป็ด วิธีการเกล้าในลักษณะดังกล่าว จึงใช้
การเรียกทรงผมนี้ว่า “ซุกกิโบย”

ภาพประกอบ 5 การเกล้าเส้นผมส่วนด้านหลัง
ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

4.5 มวยผมทรงก้นหอยโข่ง ลักษณะการมวยผมหอยโข่งเหนือศีรษะ
เริ่มต้นด้วยการแบ่งผมด้านบนออกเป็น 2 ส่วน ไขว้สลับกันให้มีปลายผมด้านบนแหลม
นำกิ๊บดำยึดเส้นผมไว้ไม่ให้หลุดร่วง

ภาพประกอบ 6 ลักษณะมวยหอยโข่งกลางศีรษะ
ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

ภาพประกอบ 7 ทรงผมชักอ็อบยที่เสร็จสมบูรณ์

ที่มา: ถ่ายรูปโดยผู้วิจัย วันที่ 23 เมษายน 2558

การเกล้าผมทรงชักอ็อบย ส่วนใหญ่จะนิยมประดับศีรษะด้วยดอกไม้ไหวประดิษฐ์ขึ้นจากดินสีเงิน หรือดินสีทอง มีลักษณะเป็นฐานทรงกลมร้อยด้วยดอกมะลิสีขาว ซ้อนด้วยลูกปัด ปักด้วยดอกเหม็กก้อจำนวน 12 ช่อ ตามเลขมงคลความเชื่อของชาวจีน “จื๋ยี่ปาย” ด้านหน้ามวยหอยโข่งประดับด้วยผีเสื้อ 1 ตัว (ฮูเตียบ) มีนัยสำคัญถึงชีวิตการแต่งงานว่ามีความรักยั่งยืนดังดอกไม้และผีเสื้อที่เป็นของคู่กัน เหนือมวยหอยโข่งประดับด้วยหงส์ฟาล่าตัวสีขาว เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าหงส์เป็นใหญ่ในหมู่สัตว์ปีก หงส์จะปรากฏตัวในแผ่นดินที่สงบร่มเย็นจึงเป็นการบอกกล่าวถึงนัยสำคัญให้เจ้าสาวทราบ ว่า เมื่อแต่งงานไปอยู่บ้านสามีจะต้องมีปียาจากที่อ่อนหวานกังวานเปรียบเสมือนเสียงหงส์ ปกครองครอบครัวด้วยความสงบร่มเย็น อนึ่งสำหรับเกสรบนดอกเหม็กก้อยังเป็นเครื่องหมายบอกถึงความตื่นตัวของเจ้าสาวในพิธีแต่งงานความตื่นตนั้นมีมากน้อยเพียงใด ดอกไม้ไหวบนศีรษะจะเกิดความไหวติงมากขึ้นเท่านั้น (Neeranartwarodom, personal interview, May 10, 2015)

5. แนวทางการอนุรักษ์ทรงผมชักอ็อบย ในจังหวัดภูเก็ต

การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในจังหวัดภูเก็ตเกี่ยวกับแนวทางอนุรักษ์ทรงผมชักอ็อบย สรุปความได้ว่า

5.1 จัดฝึกอบรมช่างผม หรือบุคคลที่ให้ความสนใจเรียนรู้วิธีการเกล้าผมทรงชักอ็อบยในรูปแบบที่ถูกต้อง ไม่ควรยึดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกในปัจจุบัน

5.2 ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยบรรจุไว้ในหลักสูตร และแผนการเรียน รวมทั้งการบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวไว้เป็นแบบอย่างเพื่อประกอบการเรียนการสอน

5.3 จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นรูปแบบการแต่งกายแบบครุยยาว พร้อมทั้งการเกล้าผมทรงชักอ็อบยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเครื่องแต่งกาย รวมทั้งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตอย่างต่อเนื่อง

5.4 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงวัฒนธรรม หรือเผยแพร่สู่ระบบสารสนเทศ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา นอกเหนือจากการเรียนการสอนภายในห้องเรียน นี่เป็นการปลูกจิตสำนึกบุคคลที่ให้ความสนใจ ได้ร่วมกันอนุรักษ์และมีการร่วมมือร่วมใจปฏิบัติให้ถูกต้องตามแบบแผนที่บรรพชนได้สั่งสมมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงไม่ควรยึดสมัยนิยมเป็นแบบอย่างในการพัฒนาเพื่อส่งผลให้เกิดความสะดวก ควรปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรม เกิดเป็นคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการพัฒนาต่อยอดไปสู่การอนุรักษ์ และยืนหยัดในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเทคนิค และวิธีการเกล้าผมทรงชักอ็อบยแบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลา คือ สมัยอดีต และปัจจุบัน ผลจากการศึกษาพบว่า “ชักอ็อบย” คือลักษณะทรงผมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวท้องถิ่นปักษ์ใต้ชายฝั่งตะวันตก และอันดามัน ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในจังหวัดตรัง ระนอง กระบี่ พังงา และจังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ผมชักอ็อบย

จะนิยมปฏิบัติสำหรับสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในพิธีวิวาห์เป็นส่วนใหญ่ ดังที่ Phongwat (2008, p. 16) กล่าวว่า ชักอ็อบยเป็นทรงผมที่เจ้าสาวจีนตกแต่งในวันแต่งงาน นิยมเกล้าสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านข้างทั้งสองดึงให้โป่งออกคล้ายรังนกนางแอ่นเรียกว่า อีเปง ด้านบนตึงผมเป็นรูปหอยโข่ง ผมด้านหลังมีลักษณะแหลมทู่ ปักด้วยดอกไม้ ไหวทำด้วยทองคำ จะต้องทำให้ผมแข็งตัวด้วยยางจากเปลือกไม้ สอดคล้องกับ Phoomphoothawon (2010, p. 68) ที่กล่าวว่า การเกล้ามวยชักอ็อบยเป็นที่นิยมกับ ผู้สวมชุดครุย ทรงผมใช้เมื่อกจากต้นไม้เรียกว่า “กาโต้หัว” ทาเพื่อให้ผมอยู่ทรงลักษณะ ของผมชักอ็อบย ด้านหน้าหรีเรียบตึง ด้านข้างทั้งสองดึงออกให้โป่งออกคล้ายแถมปลา ขอน ด้านหลังโป่งออกคล้ายตัวหอยโข่งเรียกว่าอ็อบย ตรงกลางเป็นมวยบนศีรษะ ประดับมวยด้วยพวงดอกไม้ ปิ่นปักผม หรือถ้าเป็นเจ้าสาว จะครอบมวยด้วยดอกไม้ไหว สีทอง มีแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับความสำคัญของทรงผมชักอ็อบยว่า ลักษณะผม เช่นนี้จะปฏิบัติขึ้นในพิธีแต่งงาน หรือโอกาสสำคัญต่างๆ แต่ทั้งนี้ผลจากการศึกษาพบว่า สมัยอดีตผมชักอ็อบยอาจจะนิยมปฏิบัติในแทบทุกงานของการดำรงชีวิตสตรีบาบ๋า เช่น งานบุญ งานสังคม งานประเพณีต่างๆ รวมทั้งนิยมปฏิบัติเมื่ออยู่ประจำบ้าน ดังนั้นจึง กล่าวในภาพรวมว่าผมชักอ็อบยคือเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นสตรีบาบ๋าได้อย่างเด่นชัด เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเป็นมาอย่างยาวนาน ลักษณะทรง ชักอ็อบยตั้งแต่สมัยอดีต มีความยุ่งยากและใช้เวลานาน รวมทั้งนวัตกรรมและวัสดุที่ นำมาใช้หาได้ยาก มีเพียงวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ยางจากเปลือกไม้ หวีเขาสัตว์ เชือก การศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะทรงผมในสมัยอดีตไม่มีการขยายเส้นผมให้ฟูเพื่อการ จัดทรง รวมทั้งผมด้านหน้ามีความเรียบพอประมาณ และตะเข็บผมด้านข้างจะโป่งพอง ออกเพียงเล็กน้อย ผูกมัดผมไว้ด้วยเส้นด้าย นิยมใช้ยางจากเปลือกไม้ลูบให้เส้นผมจับตัว แข็งแรงคงทน อีกทั้งการเกล้าผมทรงชักอ็อบยจะนิยมปฏิบัติขึ้นในเวลากลางคืนก่อนพิธี เข้าพิธีวิวาห์ในวันรุ่งเช้า ส่วนเครื่องประดับทุกอย่างเป็นงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญา และความสามารถของตัวเจ้าสาวเอง Satsagnuan (2001, pp. 26-27) มีทัศนคติเสริม

ว่าการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่นการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ การแพทย์ ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ รวมทั้งทางวัตถุ เกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้นใหม่ มีแพร่กระจายจากการติดต่อทางวัฒนธรรม นี่เป็นภาวะความทันสมัย และนวัตกรรม อนึ่ง ผลการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิค และวิธีการเกล้าผมทรงชักอ็บาย ถือเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เทคนิค และวิธีการดังกล่าวยังคงมีรูปแบบที่อยู่บนวิถีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อสภาพการ เป็นอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ส่งผลให้สตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน จะต้องแข่งขันกับการดำรงชีวิตเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเบาบางลง รวมทั้งระบบเศรษฐกิจ และสังคม พัฒนาเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เกิดเป็นนวัตกรรม มีเทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระมนุษย์ นี่ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จืดจาง และเลือนหายไปตามระยะเวลา และเมื่อสภาพ สังคมเกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยมากขึ้น มนุษย์จึงมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความ สมดุลกับสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น เกิดเป็นการดำรงชีวิตแบบรวบรัด และ ใช้ชีวิตอย่างเร่งด่วนเพื่อแข่งขันกับเวลา ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่มักพึ่งพาอาศัยนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้วัฒนธรรมในทุกด้านเปลี่ยนแปลง ไม่เว้นกระทั่งการเกล้า ผมทรงชักอ็บาย ที่มีเทคนิคและวิธีการพิเศษพัฒนาไปตามความรู้ และแนวคิดของมนุษย์ เนื่องจากขาดการอนุรักษ์ และให้ความสนใจในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมน้อยลง

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่ให้ความสนใจเล็งเห็น ความสำคัญในการแต่งกายพื้นเมืองในงานประเพณี และโอกาสพิเศษ ทรงผมชักอ็บาย จึงกลายเป็นที่รู้จักกันกันอย่างแพร่หลาย พลิกผันเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สู่ประเพณีวิวาท์บาบ๋า และงานสังคมต่างๆ เมื่อมีการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในจังหวัด ภูเก็ตเกี่ยวกับแนวทางอนุรักษ์ทรงผมชักอ็บาย สรุปความได้ว่า ควรมีการจัดฝึกอบรม ช่างผม หรือบุคคลที่ให้ความสนใจเรียนรู้วิธีการเกล้าผมทรงชักอ็บายในรูปแบบที่ถูกต้อง

และเก็บรวบรวมไว้เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม สิ่งสำคัญคือควรปลูกจิตสำนึกในการ
ร่วมกันอนุรักษ์ โดยเกิดจากการร่วมมือร่วมใจ ไม่ควรยึดสมันิยมเป็นแบบอย่างเพื่อ
ส่งผลให้เกิดความสับสน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และทำนุบำรุงศาสตร์ และ
ศิลปถิ่นทะเลใต้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “เทคนิค วิธีการ และแนวทางอนุรักษ์ทรงผมชักอ็อบย :
กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ได้นำเป็นข้อมูลไปรวบรวมไว้ใน
รูปแบบเอกสารเชิงวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558

2. การประชาสัมพันธ์ต่อหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นการ
เผยแพร่ความรู้ ให้นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่ให้ความสนใจได้รู้จักการเกล้าผมทรงชักอ็อบยมากขึ้น

3. ผู้นำท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ควรนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อนำไปพัฒนา ส่งเสริม และดำรงไว้ซึ่งภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นของชาวภาคใต้ฝั่งอันดามัน รวมทั้งเป็นแบบอย่างทางการศึกษาโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะของทรงผมชักอ็อบยในสมัย
ต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ความรู้เรื่องทรงผมดังกล่าว

2. ควรมีการศึกษาลักษณะของทรงผมชักอ็อบยของชาวไทยเชื้อสายจีน
ฝั่งตะวันตก และฝั่งอันดามันกับชาวไทยเชื้อสายจีนในป็นัง ประเทศมาเลเซีย เพื่อเป็น
การศึกษาให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่าง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ และพัฒนา
สังคมสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

3. ควรมีการศึกษาสาเหตุที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของทมรณงม
ชักอโทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ และเป็นที่รู้จักโดยทั่วกัน

References

- Chumpengpan, P. (2012). *Nagara Sri Dharmaraja: The end of Tambralinga and the beginning of Siamese*. Bangkok: Duangkamon Publishing. [in Thai]
- Phongwat, S. (2008). *The relationship between sequels and changes of dressing culture of Peranakan wedding in Phuket*. Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University. [in Thai]
- Phonsri, S. (1992). *Theory and community development*. Bangkok: Odeon Store. [in Thai]
- Phoomphoothawon, R. (2010). *Phuket Baba wedding*. Bangkok: World of Set Printing. [in Thai]
- Samakkan, S. (2006). *Anthropology and development*. Bangkok: Odeon Store. [in Thai]
- Satsa-gnuan, N. (2001). *Anthropic principles*. (4thed.). Bangkok: Rama Printing. [in Thai]
- Tinnakun, N. (2001). *Social change and culture*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Wannasiri, N. (2007). *Social and cultural anthropology*. Bangkok: Thana Place. [in Thai]